

Nu gebeurde het dat Ra oud werd. Hij liep door Egypte en aan zijn hele lichaam was te zien dat hij oud was: zijn handen trilden, zijn huid was gevlekt en hij kwijlde zelfs bij zijn mondhoeken.

ISIS MISLEIDT RA

Op een dag viel wat van zijn speeksel op de grond en vermengde zich met de aarde, zodat deze modder werd. Isis pakte wat van die modder in haar handen en kneedde deze zorgvuldig als brooddeeg in de vorm van een slang. Zo schiep ze de allereerste cobra. Die zou de uraeus worden, de heilige slang die de koningen en koninginnen van Egypte beschermde en werd gedragen op hun kroon. Isis legde deze cobra op de weg waar Ra elke dag liep wanneer hij toezag op zijn twee koninkrijken, Opper- en Neder-Egypte. Toen Ra langs de cobra liep, sloeg deze bliksemsnel toe en beet hem, om vervolgens geruisloos in het gras te verdwijnen.

Ra schreeuwde het uit van de pijn: zijn kreet was zo luid dat hij over de aarde echode en zelfs de westelijke horizon bereikte. Het gif stroomde door zijn ledematen en het voelde alsof hij in brand stond. Alle goden werden gosalmeerd door zijn pijnkreet en snelden toe. Ze vroegen wat er aan de hand was, maar de pijn van het gif was zo groot dat Ra niet kon praten. Zijn lippen

trilden van inspanning, maar er kwam geen woord uit zijn mond. Het gif bleef door zijn aderen stromen. Uiteindelijk vond hij de kracht om te spreken en zei 'Jullie, die ik met mijn eigen wil heb geschapen, moeten me helpen. Iets heeft me gebeten, maar ik weet niet wat het is of waar het vandaan kwam. Ik heb alles geschapen, maar dit heb ik niet gemaakt. Ik heb zo veel pijn als ik nog nooit heb gevoeld en er is geen pijn zoals deze. Maar ik begrijp niet wie me kwaad heeft gedaan, want niemand kent mijn geheime naam, de naam die diep in mijn hart verborgen ligt en die mij macht geeft en me beschermt tegen de magie van anderen.'

'Wat is die pijn?' vroegen de andere goden. Ze huilden en weeklaagden over het lot van hun heerser.

'Het brandt als vuur, maar het is geen vuur. Het stroomt door me heen als water, maar het is geen water. Ik ril, mijn ledematen trillen en ik weet dat ik zal sterven, tenzij er iets wordt gedaan. Roep iedere god die kan genezen en die de wijsheid van magie bezit.'

BOVEN: uraeus met de rode kroon van Neder-Egypte. **BLADZIJDE HERNAAS:** Ra, uit het graf van Neferren. Te zien v.l.zr.

mythen oefende Anubis met balsamen op het lichaam van Osiris nadat die door Seth was vermoord. Hij balsemde Osiris en voerde begrafenissen voor hem uit. In het dodenboek is Anubis de god die toeziet op het ritueel van balsamen en mummificeren, de mummie beschermt, toeziet op de ceremonie van het openen van de mond en het hart weegt. Het openen van de mond was belangrijk in het begrafenisisritueel, omdat de oude Egyptenaren geloofden dat een overledene voorafgaand aan deze ceremonie niet kon horen, spreken of zien. Als Anubis verklede priesters hielden de kist van de persoon rechtop, terwijl een andere priester de mond van de dode aanraakte met ceremoniële voorwerpen. Wanneer het ritueel was voltooid, kon de persoon alle vijf zintuigen gebruiken en eten en drinken in het dodenrijk.

In het Oude Rijk baden Egyptenaren tot Anubis om hun doden te beschermen, voedeat Osiris als belangrijkste god aan de dood werd gekoppeld. Oorspronkelijk was hij alleen betrokken bij de begrafenis en het leven na de dood van de koning; later werd dit uitgebreid naar gewone mensen. Toen Osiris belangrijk werd ten tijde van het Middelenrijk, kreeg Anubis

een plaats in de Egyptische begrafenisisrituelen, waar hij hielp bij de beoordeling van de doden en de begeleiding van de overledenen naar het ritueel van het wegen van het hart.

Ook Anubis' naam is gekoppeld aan de dood. Volgens één tekst stamt zijn naam van een woord dat 'bederven' betekent, maar de exacte herkomst is niet bekend. Hij heeft verschillende bijnamen, zoals 'Vooranger van de westerlingen', wat verwijst naar de doden die worden begraven op de westoever van de Nijl, de symbolische aard van de zon die in het westen ondergaat en de richting van het dodenrijk. Overledenen werden daarom 'westerlingen' genoemd. Anubis nam tevens de titel over van een eerdse, soortgelijke honden-god: 'Hij die op zijn been is'. Dit verwijst niet naar één specifieke berg, maar naar de woestijnkliffen die uitkijken op de begraafplaatsen.

'Heer van het heilige land' verwijst naar de woestijn, waar begrafenissen plaatsvonden, maar Anubis droeg ook veel titels die verwezen naar specifieke delen van Egypte. 'Hij die leiding heeft over het godenpaviljoen' verwijst naar de grafkamer of de plaats van balseming.

LINKS: stèle van Siamoen en Tanuy die Anubis vereert.

BOVENAAN: lotus van Amennemhat I en goden. BOVEN, MIDDEN: Anubis weegt het hart, graf van Nachtaamen.

'Hij die op de balsamingsplek' plaatst Anubis bij het balsamingsproces en in de rituele tent (of paviljoen) waar het balsamingsritueel werd uitgevoerd. Het balsamingsritueel bestaat al sinds ten minste het begin van de 4e dynastie.

'De heerser van de bogen' stamt uit de piramideteksten die Anubis noemen als heerser van negen gebonden figuren, die staan voor de vijanden van Egypte. Anubis wordt vaak gebogen over de negen afzonderlijke mannen afgebeeld, wat symbool kan staan voor de controle van de god over boosdoeners of de onderverdielvjanden van de doden.

In het Oude Rijk werden gebeden tot Anubis op grafstèles en op muurs van de mastaba's aangebracht. Uiteindelijk, in de Grieks-Romeinse periode, versmolt Anubis met de Griekse godin Hekate en met Hermes, die de zielen van de doden begeleidde over de rivier de Styx.

Anubis wordt vaak weergegeven met een imitatiefietj een opgevalde dierenhuid zonder kop die aan een staak in een pot hangt. De huid was van een kat of stier; aan het uiteinde van de fietj zat vaak een lotusbloem. De fietj gaat terug tot de 1e dynastie. Afbeeldingen ervan zie je regelmatig op stèles, papyrusen, koninklijke

zegels en tempels. De preciese herkomst en het exacte doel ervan zijn onbekend, maar later, rond de 4e dynastie, werd de fietj zo vaak gekoppeld aan god van de doden en balseming dat hij de Anubisfietj werd genoemd. In de faraonische tijd droegen de Egyptenaren veel amuletten van de god bij zich. Opmerkelijk genoeg had Anubis een vrouwelijke tegenhanger: Anput. Zij werd niet zo belangrijk als Anubis, maar had wel haar eigen cultus in het oude Egypte.

Anubis werd vooral vereerd in de zeventiende nemos van Opper-Egypte, het huidige el-Quesia, dat de Grieken Cynopolis of 'stad van de honden' noemden. Maar hij was zo belangrijk voor de oude Egyptenaren dat hij in het hele gebied werd vereerd, ook nadat Osiris de primaire rol van god van de doden kreeg. Dit ging door tot het einde van de faraonische tijd in de 32e dynastie.

Montoe werd meestal afgebeeld als een mens met een valkenkop, soms als gevleugelde griffioen. Hij draagt meestal een khopesh (een Egyptisch sikkelzwaard), wat wijst op zijn agressieve, oorlogsrechtige aard. Net als Ra en andere vallegoden draagt hij de zonnescijfel en een urewsus op zijn hoofd; meestal heeft hij ook twee hoge pluimen op zijn hoofdhoofd. In latere dynastieën wordt hij afgebeeld in de vorm van de heilige stier Buchis of als man met stierenkop.

Zijn belangrijkste cultuscentra waren in Thebe of het gebied rond Thebe, zoals Medamud, Karnak (naar hij zijn eigen tempel had), Arman en Al-Tud. Er werden amuletten gemaakt met zijn afbeelding. Soms kreeg hij de vorm van vier valken naast elkaar, die stonden voor de vier veeringsplaatsen.

NECHBET

Nechbet was een giergodin en de beschermgodin van Necheb, de hoofdstad van de derde nome, of provincie, van het oude Egypte. Omdat deze stad dicht bij Nechen lag, de hoofdstad van Opper-Egypte, werd ze de beschermgodin van Opper-Egypte en later, samen met Wadjet, de godheid van heel verenigd Egypte. Zij en Wadjet werden de 'twee vrouwen' genoemd.

Meestal wordt ze afgebeeld als gier, met gestrekte vleugels of staande en proeft. Je ziet Nechbet vaak met de sjerling in haar klauwen, wat duidt op de eeuwigheid. Omdat ze aan Wadjet was gekoppeld, werd ze soms afgebeeld als slang (omgekeerd werd Wadjet soms afgebeeld als gier). Als slang draagt Nechbet meestal de witte kroon. Tot slot werd ze soms weergegeven als vrouw met een gierenkap.

NEFERTEM

Nefertem werd geassocieerd met de lotusbloem en werd afgebeeld als man met een bloem op zijn hoofd. Soms wordt hij gelijkgesteld aan Horus als 'kind van de zon'. Hij wordt wel eens weergegeven als man met een lotusvormige hoofdhoofd met twee pluimen en andere keren als man met een leeuwenvoet. Volgens de scheppingsmythe van Hermopolis Magna kwam de zon op uit de oerlotus en is Nefertem nauw verwant aan de zonnegod. Hij werd 'de lotusbloem die voor de neus van Ra is' genoemd, evenals 'beschermers van de twee landen' (Opper- en Neder-Egypte). Hij werd vereerd in Memphis als de zoon van Ptah en Sechemet. Tot slot wordt hij soms ook de zoon van Bastet, Wadjet of Sechemet genoemd.

BOVEN: beeld van Montoe uit de 18e dynastie.
LINKS: beeldje van Nefertem.

BOVENAAN: afbeelding van Neper.
BOVEN: Neper en Naamati.
LINKS: beeldje van Montoe.

NEPER

Neper was een mindere graangod die al vroeg in de Egyptische mythologie verschijnt. Mogelijk legt hij het verband tussen de eerste ontwikkeling van de landbouw en de opkomst van de beschaving. Hij wordt vooral geassocieerd met gerst en emmentarwe. Zijn naam betekent 'heer van de mond', wat verwijst naar graan als het hoofdvoedsel van de Egyptenaren.

Osirid overtoef hem later in populariteit, omdat hij bekend was als god van de landbouw en van de doden. Neper kreeg uiteindelijk de titel 'hij die leeft na te zijn gestorven', omdat Osiris in verband stond met het hiernamaals. Later ging hij op in Osiris, maar ook afzonderlijk bleef hij van belang. De hiërogliefen van zijn naam bevatten het woord voor 'graan' en in sommige schilderingen is zijn lichaam gespikkeld, wat staat voor malskorrels. Egyptenaren verbonden deze graangod met de overstromingsgod, wat aangefit hoe afhankelijk de oogst was van de jaarlijkse overstroming van de Nijl. Hapy, de god van overstroming, stond soms bekend als 'de heer van Neper'.

Neper was een belangrijke god voor oogst, voedsel en graan. Zijn hoofd cultuscentrum was in Faiyum. Hij is gekoppeld aan de cobra-godin Renenouet, die ook beschermgodin van de oogst was. Soms wordt hij afgebeeld als kind dat zoort bij Renenouet. De oudste bekende afbeelding toont hem echter als een oudere man met drie graankorrels boven zijn hoofd.

NOEN

Noen was de goddelijke personificatie van de oerzee die voorafging aan de schepping. Soms werd hij beschreven als 'oudste vader' en 'maker van de mensheid'. Na de schepping zou de chaos blijven bestaan achter de grenzen van het universum en in de onderwereld, als de plek van maatschappelijke verschoppelingen en demonen. Noen werd soms afgebeeld als bavian of met een kikkerskop, of in menselijke vorm met een baard. Soms houdt hij de zonnebak omhoog.

SOKAR

De god Sokar werd geassocieerd met aarde en vruchtbaarheid, maar vooral met dood en de begraafplaats van de hoofdstad Memphis. Hij vermiselt met Osiris en Ptah. In de piramideteksten wordt Sokar beschreven als de maker van koninklijke boten. Hij wordt afgebeeld als gemummificeerde man, soms met harkiekop. Ook werd hij weergegeven als een hoop aarde met erop een boot met daarin een zielewank. Zijn cultuscentrum was in Memphis. Tijdens zijn feest droegen zijn aanhangers strengen uien om hun nek. Uien werden vaak gebruikt bij de balsaming van een mummie.

Toen Charaxos vroeg wat ze naar de stad bracht, antwoorden ze dat ze op zoek waren naar een mooie vrouw die een rood mulkje knijt was. De vrouw van wie dat was, zou de vrouw van de farao worden. Charaxos begreep meteen dat ze op zoek waren naar Rhodopis. Hij werd verscheurd tussen verdriet om zijn verlies en vreugde om het geluk van Rhodopis, maar hij wist wat hij moest doen. Hij begeleidde de boodschappers naar haar huis en verzocht hun naar binnen te gaan. Toen de boodschappers Rhodopis haar mulkje lieten zien, slaakte ze een kreet van vreugde omdat ze het weer terug had. Ze stak haar voet uit en de boodschappers deden beide mulktes aan haar voeten. Toen bogen ze voor haar en zeiden: 'De farao verzoekt je om naar zijn paleis in Memphis te komen, waar je met eer zult worden behandeld en een hoge positie zult krijgen in zijn koninklijke huishouding.'

Toen Rhodopis deze woorden hoorde, kon ze

haar geluk niet op, maar omdat ze trouw was aan Charaxos wilde ze alleen gaan als hij met haar mee mocht. Daarom ging Charaxos mee met de hele groep en gingen ze op weg naar Memphis. Maar hij wist dat hij haar op zou moeten geven.

Toen ze in het paleis van de farao kwamen, was Amasis verbijsterd over haar schoonheid. Hij wist zeker dat de adelaar was gestuurd door Horus en dat de goden haar als zijn vrouw wilden. Rhodopis kreeg niet alleen een plaats in het koninklijke vrouwenhuis; hij maakte haar zelfs tot hoofdvrouw, koningin en koninklijke dame van Egypte. Charaxos werd door de farao gezegend met titels en rijkdommen, omdat hij zo goed voor Rhodopis had gezorgd in de jaren dat ze bij hem was. Rhodopis en Amasis trouwden en leefden nog lang en gelukkig tot het einde van hun leven, waarna ze elkaar troffen in het hiernamaals.

GROTE AFBEELDING, BOVEN: beeld van Horus in de tempel van Edfu.
BOVENNAAN, LINKS: adelaar. **BOVEN, LINKS:** leren voet met sandaal.
HIERNAAST: de stinx in Memphis.

Boek van Thoth op zijn borst. Hij werd begraven met alle ritën die passen bij de zoon van een farao. Zijn lichaam ligt in dit graf, waar mijn ka en Meraba ka voor altijd over hem waken.

Nu weet je welk kwaad er geschiedde door het lezen van dat ellendige boek,' zei ze. 'Je vraagt om dat boek, maar je kunt er geen aanspraak op maken. Ik zeg je: ga weg van deze plaats en kijk nooit meer om.'

Setne had het hele verhaal gehoord en was verbaasd over wat er met het gezin was gebeurd, maar zijn verlangen naar het Boek van Thoth en al zijn geheimen was zo steek dat hij zei: 'Geef me het boek of anders neem ik het met geweld.'

Toen rees de ka van Naneferkeptah op uit zijn lichaam en stapte op Setne af. Hij zei: 'Als je de waarschuwing van mijn vrouw niet ter harte neemt, is het Boek van Thoth van jou. Je hoeft alleen maar een sedestrijd dammen van mij te winnen. We spelen tot 52 punten. Elke keer dat je verliest, zak je een klein stukje in de grond totdat je hoofd volledig is bedekt. Duaf je te spelen?'

Setne antwoordde: 'Ik ben er klaar voor.'

Er werd een dambord uit de lucht getoverd en het spel begon.

Naneferkeptah won het eerste potje en Setne zonk tot zijn enkels in de grond. Toen hij ook het tweede potje won, zonk Setne tot aan zijn middel. Bij het derde potje zonk Setne helemaal weg tot aan zijn kin.

Toen riep Setne: 'Broer! Ren naar de farao en vraag hem om de amulet van Ptah, want alleen daarmee kan ik worden gered als je het op mijn hoofd legt voordat ik het laatste potje verlies.'

Anheru rende zo hard als hij kon naar Memphis om de farao te smeken om de heilige amulet, die werd vereerd in de tempel. De farao gaf deze aan hem en zei: 'Ga maar snel en red je broer.'

Anheru snelde terug naar Saqqara, waar zijn broer nog steeds het duistere spel speelde met de ka van Naneferkeptah. Toen hij het graf in kwam, deed Setne met zijn laatste zet, waardoor hij voor altijd onder de grond zou zinken. Maar Anheru rende naar zijn broer en legde de amulet op zijn hoofd. Zodra die Setne raakte, sprong deze uit de grond en griste het Boek van Thoth mee. Beiden renden zo snel als ze konden het graf uit. Terwijl ze wegtrenden, hoorden ze de kreten van de ka: 'Je zult het Boek van Thoth terugbrengen en komen smeken bij mijn graf, met een gevorkte stok in je handen en een vuurschaal op je hoofd.'

Daarop sloeg het graf achter hen dicht alsof het nooit was opengegaan. Toen Setne zijn vader, de farao, vertelde wat er was gebeurd, zei Ramses dat hij het boek moest terugbrengen, uit angst voor het kwaad dat hem anders zou kunnen treffen. Maar Setne luisterde niet naar zijn raad. Hij ging terug naar huis en verdiepte zich in de spreuken in het boek. Hij leerde tot het ochtendlicht aan de horizon gloeide. Hij las het vaak en mensen kwamen naar hem toe voor de wijsheid eruit.

Op een dag zat hij in de schaduw van de tempel en zag een meisje binnenkomen dat werd vergezeld door tweeinnvuldig andere meisjes. Ze was het mooiste meisje dat hij ooit had gezien. Ze droeg een hoofdtooi van goud met juwelen die glinsterden in de zon. Ze heette Tabubaa en was een priesteres van Bastet. Zodra Setne haar zag, was het alsof Hathor een liefdespraak over hem had uitgesproken. Hij vergat alles, zelfs zijn geliefde boek, omdat hij zo naar haar verlangde. Hij schreef haar een bericht en vroeg of ze het bed van goddelijke extase met hem wilde delen. Hij vergat zijn vrouw en zijn toewijding aan haar. Zij

BOVEN: Thoth reist met het aandel over de dooden. **HIERNAAST:** beelke van de god Thoth met boekje.